

Zarja izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina: dostavljanjem na dom ali po pošti K 1.50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18.—, polletna K 9.—, četrtletna K 4.50. — Za ino-zemstvo K 30.—. — Naslov: Upravišstvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadst. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer.

ZARJA

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške rokopise, ki jih ne vrača. — Upravišstvo sprejema naročnino in inserate. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratom: Enostopna petstvrstica 20 vin., pogojeni prostor 25 vin., poslana in razglasi 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/26.—1/27. zv. — Reklamacije poštnine proste

Štev. 106.

V Ljubljani, v torek dne 10. oktobra 1911.

Leto I.

Socialisti proti draginji.

Socialno demokratični poslanci so takoj, ko se je sešel državni zbor, vložili svoj predlog glede na draginjo z obširno utemeljitvijo. To delo, ki je programatično jako zanimivo, obenem pa nadvse aktualno, kaže na klasičen način, kakšna razlika je med površnostjo meščanskih strank, ki uravnavajo vse svoje akcije le tako, da bi se volilec zdelo, da silno delajo, pa med socialno demokracijo, ki opravlja svoje delo ne „ut aliqvid fieri videatur“, temveč tako, da je res storjeno. Predlog socialnih demokratov obsega vse panoge gospodarskega življenja, na katerih je remediura potrebna; ne zadovoljuje se pa z naštevanjem zahtev, temveč podaja resno in temeljito študijo, ki bo marsikomu odprla popolnoma nov horizont. Z ozirom na važnost predmeta podamo svojim čitateljem v naslednjih številkah ves predlog z uvodom v popolnem obsegu.

I.

Predlog, ki so ga vložili poslanci Adler, Pernerstorfer, Seitz, Daszynski in sodrug, pravi uvodoma:

Že leta in leta zahtevamo, da nastopi vlada proti neprenehoma naraščajoči draginji živil in stanovanj. Toda vsi naši opomini in vsa naša svarila so ostala brezuspešna. Kljub našim opominom se je leta 1906. sklenil in uveljavil carinski tarif, ki je pognal cene blaga v državi visoko nad cene svetovnega trga.

Predlogi poslancev Schrammla in Rennerja leta 1907. so bili od protiljudske večine tedanjega parlamenta preglasovani. Zahteve, ki so jih stavili poslanci Hanusch in sodrug leta 1909. so ostale neizpolnjene. Srbsko trgovinsko pogodbo je trgovinski minister dr. Weisskirchner ob dejanski pomoči poročevalca dr. Liehta kljub našemu ugovoru pustil in nadomestil z mnogo slabšo. Zakon o živinskih kugah se je po zahtevi agrarcev poostiril; predlogi poslancev Davida, Schlossnika in Hackenberga so bili odklonjeni. Predlog poslanca Reumanna, da se dovoli uvoz argentinskega mesa, ne da bi se omejil čas in množina, ter predlog Davida, naj bi se ugotovilo, da Avstrija ne potrebuje ogrskega dovoljenja za uvoz argentinskega mesa, sta bila odklonjena meseca decembra 1910. Enaki predlog poslanca Reumanna je bil meseca julija 1911. vnovič zavržen.

Dočim je tako večina, s katero so ravnali agrarci, pod vodstvom vlade, zametavala vse naše predloge, je postala draginja naravnost neznosna. Strašna beda je povzročila velikan-sko ljudsko gibanje, ki žuga, da potrga vse spono reda, od države zahteva obrambe proti oderuški gonji. Pod pritiskom tega ljudskega gibanja, so se morale tudi stranke, ki so prej

pobijale naše predloge, postaviti na njihovo stran. Zato ponavljamo svoje predloge z upanjem, da bo parlament končno storil svojo dolžnost.

Nikakor se ne motimo o tem, da ima draginja svoje korenine globoko v bistvu kapitalističnega družabnega reda, da torej ne more popolnoma izginiti, dokler obstoja privatna last proizvodnih sredstev. V tem zmislu je gotovo resnično, da je draginja — kakor je dejal ministrski predsednik — svetovna kalamiteta, to se pravi kalamiteta, ki obstoja povsod, kjer je narodno gospodarstvo podjarmljeno od kapitalizma in bo obstajala, dokler ostane od njega podjarmljena. Ali kakorkoli je to resnično, je na drugi strani tudi nepreporno, da so cene blaga v Avstriji še višje kakor cene na svetovnem trgu. Draginja, ki neizogibno izhaja iz bistva kapitalističnega proizvodnega načina in ki izgine šele s kapitalističnim načinom proizvodnje, postružuje v Avstriji še koraki državnega zakonodajstva in uprave, carine in uvozne prepovedi, davčna in pristojbina bremena. Če v Avstriji ni mogoče odpraviti „svetovno kalamiteto“ splošne draginje, smeje avstrijski narodi vendar zahtevati, da se odpravijo tiste določbe našega zakonodajstva in tiste odredbe naše uprave, ki dvigajo cene blaga v Avstriji še nad cene svetovnega trga.

II.

V prvi vrsti zahtevamo pomoči zoper stanovanjsko bedo.

Razlastninski zakon zahtevamo, ki pooblašča občine, da odtegnejo mestno zemljo krepljem zemljiške spekulacije in jo dovedejo občinam samim ali pa stavbinskim zadrugam za obče-koristno stavbinstvo.

Zahtevamo, da se nadomestijo stavbinsko delavnost ovirajoče prepisne in vpisne pristojbine z davkom od naraščanja vrednosti, ki naj se vjema z zahtevami znanosti.

Zlasti zahtevamo tudi reformo davka od poslopij. Seveda ne bi bilo nikomur pomagano, če bi se država odrekla nekega dela hišno-najemninskega davka, ne da bi se znižale najemnine. Taka reforma bi bila brezkoristno darilo hišnim posestnikom. Reforma hišno-najemninskega davka se mora izvesti na tak način, da bodo hišni posestniki prisiljeni znižati najemnine. Cena stanovanj pa je odvisna od ponudbe in poiskavanja na stanovanjskem trgu. Samo hitra pomnožitev ponudbe na stanovanjskem trgu lahko izvrši pritisk na znižanje najemnin. Zato zahtevamo predvsem, da se popolnoma odpravi davek od poslopij za nove stavbe. Tak ukrep bi hitro poživel stavbinstvo, ponudbe na stanovanjskem trgu pa bi se tako povečale, da bi bili hišni posestniki prav kmalu prisiljeni znižati najemnine. V tisti meri, ka-

kor bi se to vršilo, naj se potem zniža tudi davek za starejše stavbe. Izguba, ki bi jo država vsled tega utrpela, bi se brez težav lahko utrpela s prihranki od vojnih izdatkov in z novimi davki od dohodkov kapitala in velike posesti. Tak davek — luksusni davek od graščin, vil itd. — bi se lahko uvedel v okvirju reforme poslopnega davka.

Kaj namerava Avstrija?

Socialno demokratični poslanci so na prvi seji, kakor smo že omenili, vložili interpelacijo na vlado o avstrijskih interesih z ozirom na vojno med Italijo in Turčijo. Interpelacija se glasi:

„Italijanska vlada je z drznim roparskim napadom na Tripolitanijo zmotila mir Evrope. V nasprotju z voljo najboljših delov italijanskega naroda, zlasti italijanskega proletariata, ki je z vrsto demonstracij dostojno izrazil svoj protest, je napadla turško zemljo in napovedala Turčiji vojno.

Čutimo se ene misli z vso avstrijsko javnostjo, obsojajoči to pravolomstvo. Nikakor pa ne preziramo, da so druge vlade — vstevši zunanji urad avstro-ogrške monarhije —, ki so že davno prej sankcionirale roparski napad Italije, postale sokrivci italijanske vlade in da je razlagati to kolonialno vojno kakor vse druge pred njo z nenasitno pohlepnostjo mednarodnega kapitalizma, ki naganja vse države, vse vlade vnovič in vnovič na krvave osvojevalne pohode, pa vnovič in vnovič preliva krvi nešte-tih ljudi in ogrožuje mir narodov, le da odpira kapitalu neprenehoma nove trge in mu pri-bavlja nove prilike za profitno nalaganje. Krivec je mednarodni kapitalizem; kot njegov agent ravna danes italijanska vlada, kakor so prej njegove agentinje ravnale angleška in nemška, francoska in avstrijska, ruska in ameri-kanska vlada.

Zločin italijanske vlade je tem strože obsojati, ker je nevarnost, da bi utegnili slabost Turčije povzročiti boje med balkanskimi narodi, ki bi ogrozili mir vsega kontinenta. Že se oglašajo tudi v Avstriji vojni hujskači, ki bi tudi nas radi potegnili v nesrečni konflikt. Zlasti krščansko socialno centralno glasilo, o katerem pravijo, da ima tesno odno-sja s prestolonaslednikom, se zdi, da hoče postaviti organ te obcenevarne hujskarije. V takih razmerah smatramo za svojo dolžnost, izreči z vsem poudarkom, da ho-čejo narodi Avstrije pod vsemi pogoji mir, naj se zgodi na Balkanu, kar se hoče. Narodi Avstrije nočejo, da bi se država zaradi kakšnih pretvezanih interesov na balkanskem polotoku dala zapeljati v kakšno nevarno in drago pustolovščino. Albanija ni za nas vredna kosti niti enega tirolskega lovca.

Življenje avstrijskih narodov je ravno zdaj strašno obremenjeno vsled draginje. V mnogih delih države smo blizu lakoti. Razburjenost prebivalstva je tako velika, kakor že ni bila cela desetletja. V takih razmerah bi bilo zlo-činsko početje, če bi se beda ljudskih množic še povečala z mobilizacijo le enega polka, s premeščenjem čet, z novimi vojaškimi izdatki ali pa celo s kakšnim vojnim podjetjem. Go-spodujoči razredi nosijo dosti težko odgovor-nost za bedo; odgovornosti za prelivanje krvi ne bi prenesli.

Vprašuje torej celotno vlado:

Ali je vlada pripravljena z odkrito in in jasno izjavo pomiriti prebivalstvo o tem, da smatra avstrijska vlada za svojo edino nalogo ohraniti narodni mir; da vztraja na tem stališču, naj bi se zgodilo karkoli na balkanskem polotoku; da zlasti nima namena storiti povodov turško italijan-ske vojne kakršenkoli vojaški korak?

NOVICE.

* **Dvor in kartell.** V državnem zboru so vložili socialno demokratični poslanci Hillebrand, Schiegl in sodrug sledečo interpela-cijo na ministrskega predsednika:

„Gospod ministrski predsednik je na seji klubskih načelnikov dne 15. septembra dejal, da so draginje predvsem krivi karteli in pre-kupovalstvo. Žal da se je gospod ministrski predsednik zadovoljil s to teoretično konstata-cijo in da ni izvajal iz nje praktičnih sklepov. Doslej ni vlada nič motila kartelske in preku-povalske gonje. Ljudske množice se zelo čudijo, da so besede gospoda ministrskega predsednika v tako ostrem nasprotju z deli njegove vlade. Začudenje narodov je pa tembolj razumljivo, ker lahko opazujejo, da sicer vonja cesarske vlade opozarja na škodljive učinke kartelov, da pa so sodasno **privatne domene cesarskega obiteljskega zaklada in članov cesarske hiše udeleženi pri nekaterih mogočnih kartelih**, zlasti pri sladkornem, pri špinito-vem, pri železarskem kartelu in pri mlekar-skih kartelih. Sicer ne pripadajo cesarske slad-korne tovarne formalno sladkornemu kartelu, ali znano je, da so s sladkornim kartelom v tesni zvezi in da se tudi ravna po njegovih določbah cen. Od ljubeznivih daril, ki jih daje država špinitusnemu kartelu, dobivajo tudi špi-ritne žgálnice cesarja in nadvojvod svoj del, kar je tem bolj presenetljivo, ker je znano, da so cesar in nadvojvode oproščeni osebnega do-hodninskega davka. Pri železarskem kartelu je udeležen nadvojvoda Friderik kot glavni upnik in dolničar avstrijske rudniške in plavžarske družbe in na podraženje mleka ni nihče toliko pritiskal kolikor domenska uprava istega nad-vojvode.

MAKSIM GORKIJ:

Mati.

Socialen roman v dveh delih.

— Dobro govorite . . . vlečajo, sree vle-čejo vaše besede za seboj . . . Pa si misliš — moj Bog, da bi le skozi špranjo videla take ljudi in tako življenje. Kako živiš . . . Kakor ova! . . . Čitati znam, kaj je prebiram . . . mnogo razmišljam . . . časih ne spiš celo noč . . . vsled misli. Ampak kakšen smisel ima vse to? Če ne misliš, pogineš in prav tako pogineš, če razmišljaš . . . Vse je zaman . . . Kmetje tu delajo in trepečejo za košček kruha . . . a ven-dar ni nič . . . Zali jih, jeze se, pijo, pretepajo se, pa spet delajo . . . delajo . . . Kaj je to? Nič . . .

Z nasmehom v očeh in v glasu je govo-rila, tekoče; časih pa se je ustavila, kakor da bi naenkrat kakor nitko prestrigla svoje be-sede . . . Kmetje so molčali. Veter je božal okna, šumel in slami na strehi in časih tiho zagodel v dimniku. Pes je lajal. Nejevoljno so udarjale ob okna redke kaplje dežja. Plamen v svetilki je trepetal, zatemnel in se čez hip zo-pet enakomerno in žarko razgorel.

— Vaše besede sem poslušala — zato to-rej žive ljudje! . . . Čudno — poslušam vas in vidim, da vse to že vem! Ali poprej nisem slišala nič takega in tudi takih misli nisem imela . . .

— Založiti bo treba kaj malega, Tatjana, in ugasniti luč! — je dejal Štefan mrko in počasi. — Sicer opazijo ljudje, da je pri Ču-

makovih dolgo brlela luč. Nam je vseeno, ali za našega gosta utegne imeti zle posledice . . .

Tatjana je vstala in šla k ognjišču.

— Da-a! — je pritrdil Peter s tihim na-smehom. — Sedaj, kume, je treba napeti ušesa! Če se pojavijo časopisi med ljudstvom . . .

— Ne govorim o sebi . . . Mene če tudi zapro, ni velike škode . . .

Zena je stopila k mizi in dejala:

— Umakni se . . .

Vstal je, odšel vstran in gledajoč, kako Tatjana pogrinja mizo, je rekel smeje:

— Po ceni mizo — cel kup za groš, pa če jih je v kupu sto . . .

Materi se je zasmilil, sedaj ji je bil bolj po godu. Po končanem govoru se je oddehnila od blatne teže minulega dne, zadovoljna je bila s seboj in vsem je želela lepo in dobro.

— Ne sodite prav! — je dejala. — Člo-vek ne sme soglašati s ceno, ki mu jo dolo-čajo ti ljudje, ki ne potrebujejo od njega dru-gega nego kri. Sami se morate oceniti od-znotraj, ne za sovražnike, temveč za prija-telje . . .

— Kakšne prijatelje imamo? — je tiho vzkliknil mužik. — Do prvega grizljaja . . .

— A jaz pravim, da ljudstvo ima prija-telje . . .

— Pa ne tu. Tako je! — se je zamiš-ljeno odzval Štefan.

— A dobite jih tu . . .

Štefan je pomislil in tiho dejal:

— Da, da, tega nam je treba . . .

— Sedite za mizo! — je prosila Tatjana.

Pri večerji je govoril Peter, ki so ga ma-terine besede popolnoma prevzele in premagale, zopet živahno in urno:

— Mamica, jutri zjutraj morate na vse zgodaj odtod, da vas ne zavohajo . . . In sicer na prihodnjo postajo, in ne v mesto . . . S pošto se peljite . . .

— Zakaj? Jaz jo odpeljem . . . — je de-jal Štefan.

— Nikar! V slučaju, da se kaj zgodi, te vprašajo: ali je prenočila pri tebi? Prenočila. Kje je ostala? Jaz sem jo odpeljal . . . Aha, ti si jo odpeljal? Hajdi v luknjo! . . . Razumeš? A v ječo se nič ne mudi? Vse ob svojem času, kakor pravi prislovica . . . A tako: pre-nočila je, najela voz in se odpeljala . . . Koliko jih prenočuje?

— Kje pa si se, Peter, naučil strahu? — je porogljivo vprašala Tatjana.

— Vse je treba znati, kumica! — je vzkliknil Peter in se udaril po kolenu. — Strah in predrznost! Ali se še spominjaš, kako je sodnik udaril Vaganova zaradi časopisa? Za noben denar ne pregovoriš več Vaganova, da bi vzel kako knjigo v roke . . . da! Verujte mi, mamica, spoznam se na vse te reči, to je vsem znano . . . Spisov in knjig vam razdelim, kolikor hočete! Naše ljudstvo ni izobraženo, pa zelo plašno. Ampak čas suje človeka v rebra, da nehoti odpre oči: Zakaj gre? A knjiga človeku preprosto odgovarja: Za to in to! Misli in premišljaj! Vem za slučaje, da je čitanja nevedč človek bolje razumel kot izobra-ženec, zlasti če je izobraženec sit! . . . Vse-

povsod hodim in mnogo vidim! Živeti se da, ampak pameti je treba in spretnosti, da ne padeš v lužo . . . Gosposke s svojim nosom tudi že čutijo, da med kmeti vre — malo se smejejo in neprijazno . . . od gosposke se ho-čejo odvaditi . . . Pred dnevi so prišli v Smo-ljakovo — majhno vasico — nedaleč odtod — po davke, a kmetje so pokazali zobe, pograbil za kole . . . Komisar jim pravi: Pasja zalega! To-rej zoper carja ste?! Kmet Spivak in mu je odgo-voril: Poberi se k vragu s carjem vred! Kak-šen car, ki trga človeku poslednjo srajco s pleč? . . . Tako daleč smo že, mamica! Spiva-kina so seveda prišli in zaprli . . . a beseda pa je le ostala in celo otroci so si jo zapomnili . . . beseda živi, kriči.

Nič ni jedel, vseeno je govoril v urnem šepetu; njegove temne, zvite oči so se po-gumno bliskale, in stresal je kakor drobšč iz denarnice mnogoštevilne drobnosti iz kmečkega življenja.

Dvakrat mu je dejal Štefan:

— Jej vendar . . .

Peter je vzel kos kruha, žlico in povesti so mu vrele kakor čizku pesni. Po končani večerji je poskočil na noge in dejal:

— Čas je, da grem domov! . . .

Stopil je k materi, pokimal z glavo, po-tresel ji roko in dejal:

— Zbogom, mamica! Morda se ne vidiva nikdar več . . . Reči moram, da je vse to zelo lepo . . . da sem vas srečal in vaše besede . . . močno lepo! Ali imate v kovčegu razen knjig še kaj drugega? . . . Volneno ruto? Dobro . . .

Vprašujemo torej gospoda ministrskega predsednika:

Kakšne posledice misli gospod ministrski predsednik izvajati iz tega nasprotja med pripravljenjem cesarske vlade in prakso cesarskega obiteljskega zaklada?

* **Vžigalice hočejo podražiti.** Z Dunaja poročajo, da so imeli avstrijski tvorničarji vžigalce v hotelu „National“ zaupen sestanek, kjer so sklenili ustanoviti kartel in podražiti svoje blago za 20 odstotkov. Da ni za tako podražitev nobenega drugega vzroka kakor kapitalistični roparski nameni, je popolnoma jasno, ker so nekateri galisijski tvorničarji izjavili, da se ne pridružijo kartelu in da ostanejo pri starih cenah, ter da bodo vrh tega oddajali še 3 odstotke za spomenik Kosciuszkiemu. Vidi se torej, da morajo biti profiti pri tej fabrikaciji čisto zadostni. Rop, ki ga pripravljajo ta kapitalistovska skupina, ima pa dvojen namen; enkrat gre za to, da se potegne ljudstvu takoj nekaj več denarja iz žepa, drugič pa je znano, da se namerava podraževanje vžigalnice industrije in s povečanimi profiti izkazati hočejo fabrikanti pri tisti priliki iztlačiti iz države, z drugimi besedami zopet iz ljudstva, povečane odškodnine. Banditi, ki so odpeljali Richterja, so ravnali na podoben način.

* **Trgovca z dekleti.** Iz Ustja poročajo: Tukaj je policija prejela 19 letnega Václava Mareka iz Karlina in 27 letnega Franca Kasparka iz Čakovice ravno ko sta hotela dovršiti neko kupčijo z dekleti.

* **Nesreča na stavbi.** V Budjevicah se je dne 3. oktobra podrl glavni stavbni oder pri gradnji nove kandinne tvornice „Merkur“. Enajst oseb je znatno poškodovanih.

* **Železniški roparji.** Ponoči po 6. oktobru je pri Plazovu na progi Krakov—Lvov pet roparjev napadlo tovarnen vlak. Z revolverji so prisilili strojevodjo, da je ustavil vlak, nakar so opleni več vagonov. Neki železničar je roparjem ušel in telefoniral v Krakov po policijo, ki je pa prepozno prišla in ni več dohitela roparjev.

* **Državni pravdnik defraudant.** Pred kazenskim sodiščem v Draždanih se je imel bivši državni pravdnik in notar dr. Thienel zagovarjati proti obtožbi, da je poveril draždanski občini kot dednini rentjeja Schneiderja 60.000 mark. Obsojen je bil na tri leta in šest mesev ječe in tri leta izgube časti.

* **Ponesrečeni parniki.** Iz Batavije poročajo, da je 24. milj od Eugana popolnoma zgorel holandski parnik „Ition“. Na parniku je bilo 24 mož posadke, o katerih pa se še ne ve, če so se rešili. — V bližini Smyrne je nasledel na podmorske peči nemški parnik „Hispania“. Iz Smyrne so poslali rešilni oddelek. Parnik se bode bržkone potopil.

* **Švedske volitve** so končane in rezultat je sledeči: Izvoljen je 101 liberalcev, 65 konservativcev in 64 socialnih demokratov. Oddanih je bilo za liberalce 244.596, za konservativce 185.276, za socialne demokrate 170.299 glasov. Nekoliko tisoč socialno demokratičnih glasov je bilo izgubljenih v takih okrajih, kjer je bila socialistična zmaga že v naprej nemogoča, pa so socialisti glasovali za liberalce, da preprečijo konservativno zmago. Pred volitvami je bilo razmerje sledeče: 102 liberalcev, 93 konservativcev, 35 socialnih demokratov. Udeležilo se je volitev okrog 60 odstotkov volilnih upravičencev. Število volilcev se je z novim zakonom skoro podvojilo. Prvi socialni demokrat je bil izvoljen v švedski parlament leta 1896. Leta 1902. se je število socialističnih mandatov povečalo za tri. L. 1905. jih je bilo izvoljenih 13. pri dopolnilnih volitvah pa še 4. Pri zadnjih volitvah leta 1908. jih je bilo izvoljenih 32, potem sta se jim pridružila še dva bivša radikala. Sedaj ima socialno demokratična stranka 64 mandatov, torej le še enega manj kakor konservativa.

* **Obsojen slikar.** V Parizu je stal dne 28. septembra znani risar Grandjoun, splošno priznan umetnik, pred porotniki. V listu „Voix du Peuple“ je bilo reproduciranih nekoliko njegovih risb, v katerih je državni pravdnik našel „žalitev armade“ in „hujskanje na nepokorščino“. Grandjoun je bil obsojen na 18 mesev ječe in 500 frankov globe, odgovorni urednik pa na 3 leta ječe in 300 frankov globe. Burzavni „čuvaji reda“ so povsod enaki. Če je umetnik-satirik obsojen na Španskem ali Nemškem, se francoski burzva zgraža ob kulturni zaostlosti, če se zgodi kaj takega belgijskemu ali ruskemu umetniku, so nemški in španski izobraženci ogorčeni. Če pa dobe v krepilje rojaka, ki ne trobi v njihov rog, ga pa povsod pošiljajo v luknjo. To je tista burzavazija, ki tarna, da ne bo kulture, če se uresniči socializem.

* **Revolucionarno gibanje na Kitajskem** se vedno bolj razširja. Iz Čenkta poročajo: V bojih pri Čenkto je padlo okoli 10.000 oseb. Med temi je 2000 vojakov, ostali so uporniki. V sosednjih okrajih je na tisoče ljudi brez strehe. Mnogi so izvržili iz obupa samomor. V Čenkto je mir. Kakih 10.000 revolucionarjev je zasedlo nekaj mest južnozhodno od Čenkta.

* **Najstarejše živali.** O življenjskih navadah in sposobnostih raznih živali vedo pri-

rodoslovci, ki znajo mojstrsko rabiti drobno-gled in so z njegovo pomočjo preštudirali že najskritejše telesne lastnosti vsakovrstnih bitij, vendarle še malo povedati. Znano je n. pr. kako negotovi so podatki o starosti, ki jo more doseči slon. Ravno tako preporno je vprašanje, kakšne hitrosti dosegajo razne živali. Pri štirinožcih in ptičih, ki jih je človek spravil pod svojo oblast, se to še najprej dožene. Ali vendar je sumljivo, da imenujejo med prvimi psa, med drugimi pa goloba najhitrejšega. S tem se pravzaprav le priznava, da ni o hitrosti svobodno živčih živali nobenih zanesljivih podatkov. Že srna bo v teku najbrže prekosila psa, še bolj pa gazela; ravno tako se bodo tudi med tiči našli taki, ki prehite s hitrostjo brzovlaka letedečega poštnega goloba. Še manj se ve o vodnih živalih, dasi bi bilo misliti, da bi se z marljivim opazovanjem lahko dosegli rezultati. Za najhitrejšo morske plavalce veljajo delfini, katere je seveda najlažje opazovati, ker se njih hitrost lahko primerja z gibanjem ladje. Delfini baje lahko preplavajo 40 kilometrov na uro in videli so jih prehitevati najhitrejšo oceanske parnike.

Proračun za leto 1912.

Državni proračun za leto 1912, ki ga je vlada predložila v petkovi seji poslanski zbornici, izkazuje 2.916.685.263 K; s tem proračunom je skoro dosežena tretja milijarda. Vlada zahteva za:

Najvišji dvor	11.300.000
kabinetno pisarno	191.650
državni zbor	4.140.343
državno sodišče	68.965
Ministrski svet in upravno so-	
dišče	5.469.254
skupne zadeve	846.187.937
notranje ministrstvo	56.187.270
domobransko ministrstvo	101.507.310
ministrstvo za uk in bogočastje	113.313.687
finančno ministrstvo	866.527.065
trgovinsko ministrstvo	233.634.342
železniško ministrstvo	762.184.710
poljedelsko ministrstvo	61.467.307
pravosodno ministrstvo	89.338.286
ministrstvo javnih del	113.225.240
upravo državnih poslopij	4.500.089
nove stavbe, adaptacije	26.201.364
najvišji računski dvor	720.400
pokojnine	120.520.044

Ker znaša pokritje 2.916.990.344 K ostane po proračunu prebitka 304.081 K.

Državne potrebnosti so od lanskega leta narasle za okroglih 100 milijonov kron; v resnici pa bo prirastek še mnogo večji, ker v letošnjem proračunu ni navedena postavka o izrednem kreditu za oboroževanje armade, ki je znašala lani 50,2 milijonov kron, dalje je za investicije državnih železnic proračunano letos za 7 milijonov kron manj kot lani. Tudi proračun za skupne zadeve ni bil še predložen in odobren: bivši vojni minister pa je v poslednjih delegacijah že napovedal, da se bo redni skupni proračun zvišal za 21 milijonov K od katerih odpade po kvotni pogodbi na Avstrijo 13 milijonov K.

Iz tripolitanske preteklosti.

Že pred več kot dva tisoč leti so se bojevali za Tripolitano trdi boji, ki so bili merodajni za ves nadaljni zgodovinski razvoj. V Tripolitano so takrat živeli Pemei ali Kartaginci, kakor se jih je imenovalo po njih mestu Kartaginci, ki je stala tam, kjer stoji sedaj Tunis. Kartaginci so si podjarmili celo severno-afriško obrežje. Na Špansko in še dalje so plule njihove trgovske ladje, del Sicilije jim je bil pokoren in cela Tripolitanska dežela. Oblast Kartagincev se je širila proti zahodu in severu, kajti notranjost Afrike je bila divja in neraziskana. Kakor se sedaj italijanska država hoče razširiti na jug, tako je tudi njena prednica, rimska republika silila na afriško obrežje. To stremljenje je zadelo ob najhujši odpor Punccev, ki jim je ekspazivnost rimske republike šla v živio in pretila ugonobiti samostojnost njihove kolonialne države.

V četrtem stoletju pred Kristom sta bili samo dve mesti, ki sta se mogli meriti z Rimom: Kartago in Aleksandrija ob sredozemskem morju, kjer stoji danes mesto Tripolis, je nekaj bilo staro mesto Oea. To mesto in pa Leptis magna in Sabralla so bila zelo bogata kolonialna afriška mesta. Kralj Masinisa si je z rimske pomočjo ustanovil močno kraljestvo, ko so se njegovi potomci hoteli otrešiti rimske nadvlade, so se Rimljani polastili dežele. V spomin na takratno boje stoji v Tripolisu še dandanes lep slavolok, okrašen z raznimi vojnimi slikami iz tedanjih časov, kakor tripoliško pokrajino tako si je rimska republika podjarmila tudi Kartagince. V prvi punski vojni so Kartaginci izvojevali zmago za zmago; ko bi bil tedaj Hanibal znal izkoristiti svoje zmage tako, kakor je bil mojster v strategiji tedaj bi bil lahko uničil rimsko gospodstvo in orientalska kultura bi bila gospodovala tudi na zapadu. Tega pa ni znal, druga in tretja punska vojna je pa nesrečno iztekla za Punce, podjarmili so jih Rimljani in s tem je bil vsvarjen začetek rimskega svetovnega im-

perija. — Severna Afrika je odslej bila rimska provinca, upravljali so jo rimski prokonzuli, pozneje cesarski namestniki. V prvih stoletjih krščanstva se je nova vera razširila po celi severni Afriki. Zgodovinarji pišejo, da je bilo v teh krajih okoli 500 škofij. Pozneje so vdrl v severno Afriko Vandali s kraljem Geiserikom na čelu. Nad sto let so obvladali Vandali Tripolitano; leta 647 pa so Arabci zavzeli mesto Tripolis in se kmalu polastili vseh berberskih držav v Sev. Afriki. Krščanstvo so Arabci iztrebili in gospodarili tu do l. 1146. Tega leta si je pa normanski kralj Roger osvojil Tripolis, normansko vladu so sledili Turki. Pozneje je bila dežela v španskih rokah, a cesar Karl V. jo je podaril malteškemu viteškemu redu; turški admiral Sinan paša je kmalu prepodil malteški red.

Pod turško vladu je bila dežela roparskim ladjam varno zavetišče. Pogosto so posegle vmes krščanske države. Osobito v 17. stoletju se je začel sistematičen boj proti morskim roparjem, ki so bili večna nevarnost za sredozemsko trgovino.

V začetku 18. stoletja se je pa arabski poglavar Hammed Karamauli polastil dežele. Turške vojake je z zvijačo spravil iz mesta, vladne uradnike je povabil k sebi na pojedino in jih pomoril. Turčija je priznala njegovo vladu, ter ji je plačeval za to letni tribut, Karamaulijeva in njegovih naslednikov vladu je vpeljala najkrutejši režim v deželo. Pomorsko roparstvo je cvetelo bolj kot kdaj poprej. Vzbruhnili so notranji nemiri, ki so strmoglavili Karamaulije.

Turčija se je tedaj spomnila svoje nadvlade in je poslala v Tripolis Nedjib pašo z močno vojsko, ki je zasedla Tripolis. Od leta 1835. sem torej je Tripolis s Fezzanom turški vilajet. Morsko piratstvo je pojenjalo, mesto Tripolis se je kmalu zelo razvilo osobito pod upravo Reschid paše. Notranja dežela je pa še zelo v zaostanku.

Po otvoritvi suškega prekopa so dobile severoafriške dežele vnovič važnost, Angleži so se polastili Egipta, Francozi Tunis in Maroka in sedaj prihaja vrsta na Tripolis. Kapitalistične države iščejo novih tržišč za svoje izdelke, novih proizvajalšč za svojo industrijo, novih sužujev in hlapcev — zahteva da mu služi ves svet. Da si olajša delo, prestavlja stare mejnike.

Ljubljana in Kranjsko.

— Jezike si brusijo in peresa lo-miljo sveti gospodje klerikalci, ki ne vedo, kaj je greh in ocvrto piše, ker je mož, ki je streljal z državnozbornske galerije, socialni demokrat. Kar le more ob samih korenincah in kobilih zrejena morala slabega izpraskati iz tega obžalovanja vrednega dogodka, je že izpraskala v svoji neskončni lubezni do bližnjega in v pristno krščanskem in katoliškem odpustanju grehov. Njegušove strele podtika vsej socialni demokraciji in jugoslovanski naravno še posebej. Njeguša samega pa slika kakor najhujši izmeček pekla. Še toliko ne more počakati to „praktično krščanstvo“, da bi psihiatri povedali, če je bilo tisto streljanje čim v medicinskem, ali pa le v splošno človeškem zmislu zmedenega človeka. . . . V naših vrstah ni bila ravno navada obešati odgovornost za posameznikova dejanja celim strankam ali organizacijam. Tudi našim klerikalcem nismo podtikali zločinov posameznih klerikalcev — in včasih je šlo za krvave zločine! — več kakor enkrat smo celo odločno nastopili proti taki praksi, če so jo vršili ne-socialisti proti našim nasprotnikom. Ni še dolgo, da so bili vsi liberalni listi polni poročil o nekem uboju, ki je zelo dišal po strankarskem maščevanju. Tudi mi smo dobivali takrat dopis za dopisom o „klerikalnem uboju“, pa smo jih spuščali v koš, ker se nismo hoteli izneveriti svojemu načelu. In kako so znali klerikalni listi lepo govoriti o ločitvi osebe od stranke, kadar se je v njihovih vrstah zgodilo kaj neprijetnega! Ali kar žele klerikalci zase, to ne velja za druge. Zakaj dvojna morala ima najplodovitnejša tla pri klerikalcih in poštenost je iz klerikalnega političnega boja izključena, odkar obstoja klerikalizem. . . . Ali bogaboječ! nebeščani na zemlji naj le nadalujejo to prakso. Nam ne bo škodovala. Kdor misli, da bo naša stranka izgubila le enega prepričanega pristaša valed te farizejske demagogije, pozna jako slabo ljudsko dušo. Pomagala pa bo spoznavati razliko med klerikalnimi besedami in klerikalnimi dejanji, med krščanstvom na papirju in krščanstvom v praksi. Morda ne pi škodovala, če bi hiperpobožni gospodje zopet enkrat prečitali, kako je molil farizej v tempelju. Videti je, da so tudi to že pozabili, veliki kristjani, kakršni so.

— **Državnozbornski poslanec Jarc** je profesor, predstavnik inteligence, bivši deželni odbornik. Obenem je profesor Jarc čisto navaden klerikalen hujskač, ki ne stoji v političnem boju niti za centimeter više od kakšnega Gostinčarja. Demšarja in kakor se že imenujejo tisti večinteligentni gospodje. Človek bi sicer od moža, ki se je sam nekaj učil in še celo druge poučuje, pričakoval vendar kaj boljšega. Ali kaj? Klerikalizem je klerikalizem; kdor se

mu zapiše, mora hoditi po blatu in čimbolj bi rad prišel „naprej“, tembolj globoko mora gazi. Inteligentni profesor Jarc gazi že do pasu. Še nekaj česa, pa mu bo blato segalo do ust. Profesor Jarc si je včasih celo domisljal, da ima kaj okusa; in vzgojevalec mladine bi bilo kaj takega res potrebno. Pa presodite okus krščansko klerikalnega inteligenta in dostojanstvenika po sledečem „argumentu“, ki ga je ta veljak rabil po klerikalnih poročilih na shodu kmečke zveze za kranjski okraj! Misleč, da je podlost tudi duhovita, je čvekaril sledeče:

„Eno pa bo treba resno zavrniti: to je način, kako socialni demokratje rešujejo draginjo. Smešno se sliši pri tem, kako so ljubljanski sociji dopoldne demonstrirali proti draginji, popoldne pa. kakor je pravila gostilničarka, konsumirali pri „Novem svetu“ 90 parov piščet, 30 rac, 1 tele, 2 kozliča itd.“

Le mimogrede bodi omenjena, da je ta „dika inteligence“ o dunajskih demonstracijah govoril tudi čisto v znanem tonu „Slovenčevem“. Če bi dajal kak zakonit agitatorček take od sebe, bi človek dejal: Kaj, ko ne zna drugače. Ali Jarc je profesor, še celo zelo ošaben profesor, mož, ki si domislja, da ima veliko znanja. Ali ta veljak tudi ne zna drugače? Če je to res neznanje, tedaj bi bilo treba, da bi prav hitro odločil profesuro pa šel prosit, da ga sprejmejo še enkrat v prvo šolo. Če pa ni neznanje, tedaj pa je nekaj drugega, česar si posebno inteligentnem mož ne bi smel dovoliti v političnem življenju. Ali kapira to veleučeni profesor Jarc?

— **Brez komentarja.** V večerajšnji številki prinaša klerikalno glasilo v obliki članka s Hochenburgerjevo sliko, ki naj obrne pozornost čitateljev posebno na to plat, iz prodrimske, šovinistično nemškonacionalne, slovanofobske „Ostdeutsche Rundschau“, sledečo hudobno notico: „Ostdeutsche Rundschau“ poroča, da nadaljuje državna policija s poizvedovanji o socialnodemokratskem napadu na justičnega ministra, zlasti pa s poizvedovanjem za pravim povzročiteljem napada, ker kažejo vsa znamenja, da je bil napadalec Njeguš sam o orodje v rokah drugih. Zlasti se pripisuje velika važnost vprašanju, na kak način je prišel napadalec v posest revolverja. Zelo čudno je, da kupi dalmatinski mizarški pomočnik za svoje namene ameriški revolver najnovejšje konstrukcije, torej najmodernejše orožje, ki nudi pri streljanju največjo sigurnost. Obenem je tudi dokazano, da te vrste revolverjev sploh v Njeguševi domovini ne prodajajo in da ga zaradi tega tudi v Dalmaciji kupiti ni mogel. Tako vstaja sum, da je napadalec dobil orožje od kake druge strani za popolnoma določene namene. Posebno pozornost je vzbudilo pri oblasteh dejstvo, da je bil Njeguš še od svojih vojaških let znan kot dober strelec. Državna policija tudi zelo natančno poizveduje o zadnjem bivanju socialnodemokratskega strankinega uradnika Pavlina v Dalmaciji, vendar se vzdržuje o tem še stroga tajnost. Tudi okoliščina, da se je Pavlin predstavil policiji šele pet ur po napadu in da je imel med tem časom dolge razgovore s socialnodemokratskimi poslanci, je dala povod policijskim poizvedbam. Značilno je nadalje tudi dejstvo, da Njeguš pri zaslišanju ni niti z eno besedico omenil svojega znanstva s Pavlinom.“ Kako sorodne so dušice prodrimovskih nemških šovinistov in rimljanskih slovenskih patriotov.

— **Kisel dovtil liberalnega uradnika.** Pišejo nam: Uradnik je vzel „Zarjo“ v roko in ko je videl v njej tisto notico (drugo), ki piše, da je „Slovenec“ falot itd., skušal podrejenemu uslužbencu dokazati, kako umazan list je „Zarja“, ker Slovenci tako zmerja. Kakšen uspeh je imel pri dotičnem uslužbencu ne vemo, ali to je gotovo, da označuje le sam svojo duševno ubožstvo, če se s takimi stvarmi hvali. Punktum!

— **Za kolodvorski okraj** se ustanovi podružnica Spl. del. zveze „Vzajemnost“ danes zvečer ob 8. v gostilni Bela Ljubljana (Enzi) v Komenskega ulici. Sodrugi, kupite vsi na sestanek!

— **Iz Rožne doline** nam pišejo: Viški katehet agitira za občinske volitve. To je seveda njegova pravica. Vsak državljan lahko agitira, četudi ne gre klerikalcem v glavo, da imajo tudi drugi enako pravico. Ali če ima katehet pravico agitirati, imamo mi pravico kritizirati njegovo agitacijo, če ni poštena. In katehetova agitacija res ni poštena, četudi je katehet svet mož. Ta sveti mož namreč govori, da se — meje ne bodo odprle, če ne bodo volilec z Viča in iz Rožne doline volili klerikalnih odbornikov, oziroma če klerikalci ne dobe večine. To je nepoštena agitacija iz dveh vzrokov. Katehet, sveti mož, ve, da o odpiranju mej ne bo odločal viški občinski odbor. Če torej govori, da se meje ne bodo odprle, ako klerikalci v občini ne dobe večine, se laže. Lagati se pa ne bi smel svet mož, že zato ne, ker mu to prepoveduje tista vera, ki jo uči. Nepoštena bi bila taka agitacija tudi tedaj, če ne bi bila lažnava. Kajti če je potrebno, da se meje odpro, ne bi bilo pošteno braniti odprtije zgolj iz maščevanja. Tudi maščevanje ni krščansko; tudi to bi moral vedeti katehet. Če uči mož krščanstvo tako, kakor ga izvaja pri

svoji agitaciji, tedaj hvala lepa za tak krščanski nauki.

— **Zasuta proga.** Na progi državne železnice med Jesenicami in Trbižem se je vtrgalo več kosov zemlje, ki so se zvalili na progo in progo popolnoma podsuli. Promet je bil takoj ustavljen. Sedaj se vrši promet na ta način, da pripelje vlak od Trbiža do mesta, kjer izstopajo potniki in gredo kake 3 do 4 km peš. Na drugem koncu pa jih pričakuje nasproti došli vlak iz Jesenic. Na ta način se vrši osebni in poštni promet na obe strani, blagovni promet pa je seveda ustavljen. Podstopina je velika in nevarna, ker so robovi nad podsuto progo še vedno znižujejo in še vedno pada melina. Promet bo oviran več dni. Vsi trbiški vlaki imajo precejšnje zamude. Ponesrečil se ni nihče.

— **Plaz se je utrgal.** Iz Loga pod Mangartom poročajo, da sta šla v pondeljek dva moža, in sicer Stefan Štrukelj iz Koritnice in Andrej Marka iz Loga iskat kostrune na planine. Ker pa je tiste dneve zapadel po planinah sneg, sta zašla na kraj ene strmine. Sneženi plaz se je odtrgal in pobral s seboj oba moža. Marka so dobili domačini še isti večer na kraju nesreče še precej poškodovanega, Štruklja pa so dobili šele v torek popoldne zasutega in mrtvega. Pokojnik zapušča vdovo s tremi otroci.

— **Zahvala.** Vsem članom Zveze avstr. čevljarjev, ki so me ob boleznih moje žene blagohotno podpirali, se prav prirečno zahvaljujem. — Tržič, 8. oktobra 1911. — Ivan Mikič, čevljar.

Elektrokinematograf „Ideal“. Danes šola na prostem v Montigny Sur Loing. (Prekrasen naravni posnetek.) Senzacionalni dvboj (Komično.) Hvaležen postopac. (Krasna senzacionalna drama v barvah.) Pridelovanje aloj v Vzhodni Afriki. (Čudovit naraven posnetek.) (Jako komično.) Brzjavka iz Berlina. Za torek, sredo in četrtek dobite drugo senzacijsko dramo iz serije Aste Nielsen „V zadnjem trenutku“. Asta Nielsen, nedosežna zvezda kinematografije, igra glavno vlogo. Doselej nedosežen uspeh.

Za občinske volitve na Viču.

Viško glinski odbor priporoča po dogovoru sledeče kandidate za občinske volitve:

III. razred.

Celarc Ivan, posestnik, Glince 189.
Erjavce Ivan, posestnik, Glince 172.
Klemenčič Franc, posestnik, Glince 253.
Kos Henrik, posestnik, Glince 179.
Magister Franc, mizar, Glince 28.
Petrovič Jurij, posestnik, Glince 98.
Sluga Ivan, ključavničar, Vič 75.
Žigon Josip, posestnik, Glince 188.

Namestniki:

Beseničar Ivan, posestnik, Glince 188.
Kerže Ivan, delavec, Glince 6.
Miš Franc, ključavničar, Vič 41.
Škerl Matija, posestnik, Vič 89.

II. razred.

Odborniki:

Battolino Valentin, posestnik, Glince 230.
Gašperin Ivan, ključavničar tob. tovarne, Glince 226.

Jager Ivan, posestnik, Glince 220.
Knez Ivan, posestnik, Vič 54.
Marinčič Franc, posestnik, Glince 207.
Oblak Matej, posestnik, Glince 93.
Stanovnik Franc, mizar, mojster, Glince 215.

Škerl Ivan, posestnik, Vič 66.

Namestniki:

Mesec Josip, posestnik, Glince 47.
Pance Franc, posestnik, Vič 28.
Pirnat Franc, posestnik, Glince 38.
Rožman Primož, posestnik, Glince 255.

I. razred.

Odborniki:

Knez Andrej, posestnik, Vič 60.
Končan Ivan, posestnik, Glince 191.
Oblak Franc, posestnik, Glince 4.
Pirnat Ivan, posestnik, Glince 23.
Robežnik Ivan, posestnik, Vič 25.
Sojer Franc, posestnik, Vič 35.
Traun Jakob, posestnik, Glince 6.
Tribuč Josip, posestnik, Glince, 6.

Namestniki:

Čeh Alojzij, posestnik, Glince 217.
Karo Valentin, posestnik, Glince 226.
Škerl Anton, mesar, Vič 56.
Sturm Ferdinand, tovarniški delavec, Glince 36.

Štajersko.

— **Ljudski shod.** V nedeljo dne 22. oktobra 1911 bo ob pol 3. popoldne na dvorišču „Delavskega doma“ v Trbovljah velik javen ljudski shod.

— **Trbovlje.** (Pomanjkanje rudarjev.) Lansko leto, ko je prišel novi ravnatelj Heinrich v Trbovlje in prevzel vodstvo rudnika, je začel vpeljavati brezobzirno nov red na vse plati. Pazniki in drugi priganjači so uboge ru-

darje za vsako najmanjšo stvar tožili pri ravnatelju, on pa jih je trumoma odpušal iz službe, ne oziraje se na dolga službena leta. Ko so rudarji videli, kako tiransko se je pričelo z njimi ravnanje, jih je cela masa odpotovala iz Trbovelj. Vsled izseljevanja, je naenkrat nastalo pomanjkanje delavcev. Kakor smo iz zanesljivih virov izvedeli, jih potrebujejo zdaj okoli 500. Ravnatelj pošilja svoje barantače v Nemčijo, v mariborsko okolico i. t. d. da naberejo delavcev. Obeta se jim po 5 do 6 kron zaslužka na dan. V sredo jih je prišlo okoli 80 v Trbovlje, z ženami in otroci. Peljali so jih v rudniško restavracijo in tam nekoliko pogostili. Prenočišče so jim preskrbeli v fantovskih stanovanjih. Sedaj pričenuja podjetje odpovedavati starim rudarjem stanovanje in vsa privatna stanovanja, kolikor jih je le dobiti, je vzelo v najem, tako da ubogi stari delavci ne vedo sedaj, kaj početi. Če bo to postopanje dovedlo do bogve kakšnih dobrih rezultatov, dvomimo. Vsekakor bi ravnatelju svezovali, naj rajši pove svojemu uradnikom in paznikom, da naj človeško ravnajo z rudarji in naj jim dajo nekoliko zaslužiti, potem gotovo ne bo pomanjkanja delavcev.

— **Ustanovitev pev. zbora.** V sredo dne 11. t. m. ob pol 7. zvečer bo v prostorih „Delavskega doma“ v Trbovljah ustanovno zborovanje pevskega zbora „Vzajemnosti za Štajersko in Koroško“. Mladeniči pevci udeležite se ga v polnem številu.

— **Diskuzija v Trbovljah.** V četrtek dne 12. t. m. bo ob pol 7. zvečer v „Delavskem domu“ redna diskuzija, pri kateri se bo čital „Komunistični manifest“ od K. Marksa in F. Engelsa. Rudarje vabimo, da se udeležijo z ozirom na zanimivi dnevni red v čim večjem številu.

— **Požar v Brežicah.** Vajenec v trgovini Kostajnske & Šušelj je šel zvečer s petrolejko pod streho. Petrolejka se mu je prevrnila in naenkrat je bilo vse podstrešje v plamenu; zgorelo je blaga za 18000 K. Požarni bramborci se je posrečilo, da je omejila ogenj.

— **Iz Lemberga** nam poročajo: 25letni Hudolin je 9. julija nadomestoval občinskega policaja. Da omogoči novemu dostojanstvu primeren nastop, mu je župan dovolil, da obleče policajsko uniformo. Zvečer je nastal med kmečkimi fanti prepir; Hudolin je hitel „intervinirati“. Ker se je Florijan Prah norčeval iz novega lemberskega policaja, ga je Hudolin tako močno s sabljo po glavi udaril, da mu je preklal lice, izbil dva zoba in ranil jezik. Njegovo kratko delovanje v službi sv. Hermanada mu je celjsko sodišče nagradilo z dvomesno ječo zaradi težke telesne poškodbe.

— **Strašna nezgoda z možnarjem.** V Ravneh pri Šostanju je hotel 16leten fant napraviti svojemu očetu za god veselje s streljanjem iz topiča. Pripravljal je možnar ok katerem ni vedel, da je nabasan. Naenkrat se sproži in odtrga fantu desno roko, palec in kazalec na levi in eno oko.

— **Opekarna pogorela.** Iz Brežice poročajo: Nocoj 6. oktobra je zgorela H. Faleščinijeva opekarna za „Hrastince“. Ko je došla mestna požarna bramba, je plamen skoro že pojenjeval. Na srečo ni bilo vetra.

— **Obesil se je v St. Jurju** ob južni železnici 18letni sin posestnika Miha Spolenak, ker ni mogel preboleti izgube pri kegljanju.

Goriško.

— **Iz Podgore.** 29. septembra je bil pri nas protidraginjski shod, ki se ga je udeležilo nad 600 delavcev in delavk. Velika dvorana g. Breganta je bila natlačena polna, tako da je veliko število delavcev moralo ostati na dvorišču. Kot sklicatelj je otvoril shod sodrug Komavli, ki je bil izvoljen za predsednika. V imenu shoda je izrazil solidarnost vsemu avstrijskemu proletariatu, ki se bojuje proti draginji in med burnim pritrjevanjem navzočih izrekel pozdrave žrtvam dunajske krvave nedelje. Nato je sodrug dr. Tuma, viharo aklamiran, razložil draginjsko vprašanje in med raznimi medklci in ogorčenjem navzočih pokazal glavne krivce sedanje draginje. Za njim je govoril sodrug Callini v italijanskem jeziku. Viharno ogorčenje je nastalo, ko je omenil dunajsko dogodke in nečuvno ravnanje vlade, ki daje ljudstvu namesto mesa in kruha jekla in svinca. — Oba govornika sta pozvala delavce, da pomnože agitacijo za svojo strokovno in politično organizacijo, ki je najboljša orožje v boju proti izkoriščevalcem revnega delavstva. Predsednik sodr. Komavli je zaključil imponantni shod s pozivom, da naj bo delavstvo pripravljeno in da se odzove klicu stranke, kadar bo treba dati parlamentarnemu delu naše stranke primerne poudarka. Ob ogorčenih medklcih na naslov vlade in meščanskih strank, se je delavstvo mirno razšlo. Žandarmerija, ki je bila vsa na nogah, pa je preganjala dolg čas na dežju.

Sodrug! Agitirajte za socialno demokratično časopisje! Vsak sodrug bodi naročnik našega lista, vsaka družina naj čita „Zarje“.

Trst.

— **Shod v Delavskem domu,** v četrtek 5. t. m. je uspel najlepše. Prostorna dvorana v II. nadstropju Delavskega doma je bila natlačena polna zavednega slovenskega delavstva, ki je s tako veliko udeležbo sijajno dokazalo, da hoče trajno ostati na straži in paziti, kako se bo v državnem zboru rešilo pereče ljudsko vprašanje o cenejšem življenju. Shod je otvoril sodrug Regent. Za predsednika je bil izvoljen sodrug Mihevc, za zapisničarja pa sodrug Goluh. Poročal je obširno sodrug Regent. Omenil je najprej dogodke ob otvoritvi državnega zbora, kolikor se je o njih vedelo po brzojavah, ki so bili tisti večer došli v Trst. Navzoči so dali izraza svojim občutkom nad bestialnim postopanjem nemških nacionalnih zoper češke žene in otroke. Nato je sodrug Regent povedal, da so ti dogodki na eni strani resen memento vladajočim krogom, toda resen memento tudi delavstvu. Dogodki so kakor nalašč, da se poostri ščuvanje zoper zavedne delavce in njihove zahteve, pa da bodo nacionalci iz njih je mali tudi gradivo za nadaljevanje svojih, družbi nad vse škodljivih narodnih rabuk. Zato mora delavstvo čuvati neprenehoma svoje koristi in pripravljeno mora biti, da s podvojeno silo prisili kompetentne faktorje, da ugođe delavskim zahtevam. Naslikal je na to poročevalc vzroke in posledice draginje ter se je ob koncu svojega govora dotaknil Rybářevega poročila na prednedejskem shodu in Rybářevega pa narodnjaškega postopanja v času agitacije zoper draginjo. O vsem bomo govorili v posebnem članku. Za sodrugom Regentom sta govorila še sodr. Kopač in sodr. Peterjan. Poslednji je omenil potrebo agitacije za „Zarje“, ki bi jo moral čitati vsak zaveden delavec. Za tem je sodrug Mihevc z lepimi besedami zaključil ta uspehi shod, kjer so delavci jasno povedali, da se strinjajo popolnoma s sedanjo taktiko političnega odbora, taktiko v socialno-političnih, kakor tudi v narodnih vprašanjih.

— **Predavanje dr. Tame** v sredo 4. t. m. ni bilo tako dobro obiskano, kakor smo vajeni pri predavanjih „Ljudskega odra“. Krive so temu pač različne okoliščine, predvsem: nezadostna agitacija in neugoden čas. Predavatelj je znanstveno razložil postanek in razvoj draginje, in je le želeli, da se predavanje objavi v „Zarji“.

— **Vinsko trgatav** bomo imeli torej v nedeljo 14. t. m. zvečer v Delavskem domu. Vinograd je že obdelan in trta zori. Letina obeta biti zelo bogata. Strokovnjaki pravijo, da bo grozdja mnogo in da bo zelo dobro. Ni čuda torej, ako so naši mladi poljedelci nakupili vse polno brent, brentačev in golid. Med tem pa, ko nam poljedelci pripravljajo to vinsko zabavo, so naši zgodovinarji na delu in zbirajo gradivo za zgodovinski muzej. Kos božje brade že visi v muzeju v čast in slavo svojemu staremu posestniku. Tam visi tudi staro, gnilo jabolko ogrizeno na dveh krajih. Poleg jabolka suho pa vendar dobro ohranjeno Evinovo figovo pero. Kos ilovice, ki je ostala v skledi ko je žbil Adam narejen, je še v zaboji. Vse kaže, da bo v nedeljo v Delavskem domu obilo zabave in vsak, ki ne izkoristi te prilike da si podaljša življenje za deset let, je vreden da ga pošteno namlatijo. Natančen program objavimo pravočasno.

— **Dvojen samomor.** V soboto ob trideletni na šest popoldne se je pojavil v neki gostilni v ulici degli Artisti zaljubljen par. Ženska je naenkrat potegnila iz žepa stekleničico in izpila v samomorilnem namenu phenilovo kislino. Prepeljali so jo v bolnišnico, kjer je ob 9 umrla. Kmalu potem se je usmrtil tudi njen ljubimec s phenilovo kislino, ki jo je spil pri nekem prijatelju. Prepeljali so ga v bolnišnico, kjer je ob pol 11. umrl. Nesrečni par sta bila 26letna Lucija Dal Bello in 30letni zidar Ivan Spaggiari.

Umetnost in književnost.

— **Del. žepni koledar za 1912** izide najkasneje v 14 dneh. Cena mu bo 1 K, po pošti 10 vin. več. Pri večjem odjemu dobe organizacije popust. Sezite po tem žepnem koledarju, ki je izredno praktično urejen. Naročila sprejema uprava „Zarje“ v Ljubljani in pa zaupniki po raznih krajih, ki naj naročnike takoj javijo upravi „Zarje“. Še ta teden objavimo vsebino novega koledarja.

— **Iz pisarne slovenskega deželne gledališča.** Ker je gospa C. Otahalova že drugič zbolela, je poklicalo ravnateljstvo v nedeljo dopoldne telegrafičnim potom iznova gospo markizo Majo Strozzijsko iz Zagreba, in le posebi ljubeznosti gospe pevke ter zagrebške intendantice se je zahvaliti, da je bila nedeljska operna predstava omogočena. Gospa Maja Strozzijska poje tudi danes v torek vlogu Gilde v operi „Rigoletto“ (za neparabonante). Opozarjamo, da poje naš odlični gost danes z adnjo do vlogo, v kateri je ugajala izredno ter žela uprav viharo priznanje. — V četrtek je premijera opere J. Gilberta „Sramežljiva Suzana“, ki se poje zdaj gotovo na sto odrh obnem ter je do-

segla v poslednjih mesecih že nešteto repriz v vseh evropskih jezikih. Predstava bo izven abonementa; za lože pa r. Dirigira novi g. kapelnik Jaroslav Jeremias. Opereta je izrežirana točno po vzoru Karlovega gledališča na Dunaju. — Dramsko osobje pripravlja prvo klasično dramo Fr. Grillparzerja „Sappho“ in Straussovo veselo komedijo „Skledolizniki“; operno osobje pa „Prodano nevesto“, Opereta „Uigan baron“ se je zaradi bolezni pevke vloge Arzene odložila za kasneje.

Gospodarski pregled.

**** Uvoz srbskega mesa.** Poljedelsko ministrstvo je dovolilo prvi dunajski klavnici uvoz 5000 glav goveje živine in 15.000 prašičev, trvdki Schleifelder & Komp. 5000 glav govede in 15.000 prašičev ter belgrajski trvdki A. Gascou & Komp. 7000 glav goveje živine in 10.000 prašičev iz Srbije izven kontingenta na Dunaj, v Budimpešto, Gradec in druga velika mesta.

ZADNJE VESTI.

Italijansko turška vojna.

Zavzetje Tripolisa.

Rim, 10. okt. Dopisnik „Vite“ brzojavlja več podrobnosti o bombardiranju Tripolisa. Italijanske vojne ladje so bombardirale turške utrbe na razdaljo dvanajstih kilometrov s 37.6 milimetrskimi topovi. Turški topovi so nesli komaj štiri kilometre daleč. Ko so se začele izkrcavati italijanske čete jih je napadla turška konjenica, a italijanska artilerija jo je zapodila v beg. Izkrcavanje se je izvršilo brez najmanjše izgube.

Rim, 10. okt. „Tribuna“ poroča o zavzetju mesta sledeče detajle: Po razrušitvi utrdb Sultanie in Hamidie, svetilnika in utrdb na pomolu se je 5. t. m. med bombardiranjem začelo izkrcavanje čet. Po vsem obrežju so se pokazale bele zastave in arabski poglavarji so prišli prosit italijanske poveljnike milosti. Ob solnčnem zahodu je bilo izkrcavanje končano. Tripoliški župan Hasan paša je izročil mesto italijanskemu majorju Cagniju. Namestnik tripolitanskega valija je izročil v prisotnosti odličnih zastopnikov vladne posle in se umaknil. Na poziv majorja Cagnija je odložilo v nekaj urah okoli 2000 arabcev svoje orožje. V notranjem mestu je bilo od bombardiranja ubitih 9 oseb. Velike izgube pa so imeli Turki na svojih utrdbah. Po noči so vojne ladje namerile luč svojih reflektorjev na mesto in so izstreljivale granate proti puščavi, da preprečijo povratek turških čet.

Malta, 10. okt. Ob bombardiranju je eksplozirala granata v bližini grškega konzulata, v katerem je bilo zbranih 100 Evropejcev. Podrla se je streha in ubila dve osebi, štiri pa ranila.

Prva bitka pri Tripolisu.

[Carigrad, 10. okt. Turška posadka se je pod poveljstvom polkovnika Nešeda umaknila v Vehare in v Kirk Kariš. Italijanska stotnija, ki je prodirala proti Vehare, se je moralala umakniti. Domače prebivalstvo se je udeležilo boja.

Malta, 10. okt. Ubežniki iz Tripolisa pripovedujejo, da je v notranjih delih Tripolitanijske pripravljenih 40.000 oboroženih muslimanov.

Turški kabinet.

Carigrad, 10. okt. Ker je turški poslanik na Dunaju Rešid paša odklonil portfelj za vnanje zadeve v novem kabinetu, vstopi namesto njega v novo vlado Asim beg, dosedanji poslanik v Sofiji, ki je že došel v Carigrad.

Izgon Italijanov.

Carigrad, 10. oktobra. Na posredovanje nemškega poslanika Marschalla je otomanska vlada suspendirala odgon Italijanov iz Turčije.

Posredovanje evropskih velevlasti.

Carigrad, 10. oktobra. Ministrski svet je sklenil v posebni noti obrniti se do evropskih velevlasti za posredovanje. Kakor se čuje, nameravajo velevlasti za izgubljeno Tripolitanijsko odškodovati Turčijo s končno rešitvijo krečanskega vprašanja v turškem smislu.

Turška mobilizacija.

Carigrad, 10. okt. Vesti, da je mobiliziranih 100.000 mož, so napačne. Dosedanja mobilizacija v janinskem in monastirskem vilajetu obsega sedem divizij. Za obrambo mest v Mali Aziji so poslani le aktivne čete.

Carigrad, 10. okt. Vlada je poslala ekspedicijski kor iz Jemena proti Eritreji. Na poti je okoli 30.000 mož.

Pomorska bitka v Egejskem morju?

Rim, 10. oktobra. Tu krožijo vesti o ljuti pomorski bitki med Kretom in Rodosom, ki je končala z zmago Italijanov. Potopljenih je baie 10 turških ladij, italijanska križarka "Re Umberto" pa močno poškodovana. Uradno potrjene te vesti še niso.

Samomor iz strahu pred drakonskimi sodbami.

Dunaj, 9. oktobra. 44letnega pomožnega delavca Jožefa Krizanewskega iz Ottakringa so našli včeraj o polnoči obešenega na kljuki vrat svojega stanovanja. Krizanewski se je obesil vsled strahu pred krvavimi sodbami dunajske deželne sodnice. Obtožen je bil, da je siloma hotel predreti vojaški kordon ob ottakrinskih izgredeb. Dasi je bil nedolžen, je vendar pravil svoji ženi, da mu šestmesečni zapor ne odide. Cele noči ni zatisnil očesa. Samomor je izvršil takoj po prejemu sodnega povabila.

Atentat v parlamentu.

Dunaj, 10. okt. „N. W. Tagblatt“ poroča, da bo preiskava zoper lesnega delavca Pavlina te dni ustavljena.

Dunaj, 10. okt. Napadalec Nikola Njeguša vztraja pri svojem priznanju. Sodišče je zaslilo kot pričjo pravosodnega ministra Hochenburgerja, dalje namerava zaslišati tudi več poslancev, galerijskih obiskovalcev in pa one osebe, ki so napadalca prijele. Sodni psihiatri bodo preiskali duševno stanje Njeguša.

Dunaj, 10. okt. Danes je izšel uradni protokol o seji posl. zbornice s 5. t. m., ki omenja napad na pravosodnega ministra s sledečimi besedami: „Na drugi galeriji je počilo več streliv. Glasni vzkliki. Velik hrup.“

Seja narodno politične konference.

Praga, 9. okt. Danes je bila prva seja narodno-politične komisije. Komisija je izvolila odsek 15 članov, ki ima nalog, da pripravi delo. Za načelnika odseku je izvoljen grof Clam-Martinic.

Zvon ubil tri osebe.

Sofija, 10. oktobra. Z nove zgradbe cerkve sv. Aleksandra je padel zvon in ubil tri osebe.

Krečansko vprašanje.

Kanea, 9. okt. Krečanska narodna skupščina je bila danes otvorjena v imenu grškega kralja. Poslanci so ploskali in klicali: „Živela združitev z Grško.“

Bombni atentat v Toulonu.

Pariz, 9. okt. Snoči ob 10. je v Toulonu pred neko kavarno eksplodirala bomba, ki je težko ranila pet gostov, mnogo pa jih je lahko poškodovala. Škoda je velika. Vse šipe so razbite, sprednja fronta hiše in sosednjih poslopj poškodovana. Policija trdi, da gre za anarhistični atentat. Pristaniški delavci so sklicali ljudski tabor in vzlic prepovedi v sprevedu korakali po mestu.

Ponesrečena monarhistična zarota na Portugalskem.

London, 10. oktobra. Vesti o polomu monarhistične zarote so napravile na tukajšnje kroge globok utis; splošno mnenje je, da prepodena dinastija nima več sredstev, da bi še enkrat ponovila poskus.

Lizbona, 10. oktobra. Več kot 7000 oseb je zaprtih vsled političnih prestopkov; ponajveč duhovniki in bivši častniki. Od 30. septembra je dala vlada zapreti okoli 2000 oseb.

Lizbona, 10. oktobra. Vojni minister je odstopil; njegov naslednik je dosedanji policijski načelnik Albert Vilviera.

Lizbona, 10. oktobra. Zakonodajalna skupščina je sklicana na 16. t. m.

Aretacije revolucionarjev na Ruskem.

Moskva, 10. oktobra. Tajna policija je zaprla osem oseb, med njimi več zdravnikov. Iz zaplenjene korespondence je razvidno, da so vsi člani socialno-revolucionarne stranke. Med aretiranci je tudi prijatelj Bagrova.

Listnica upravnistva.

Kenosha, Wis., Anton Košič 314 Hauson St., 30 K smo prejeli od „Anglo-Oesterreichische Bank“ meseca avgusta po naročilu „American-Express“ poslano od John Zeusa. Nikjer pa ni bilo razvidno, da je to Vaša naročnina. Sedaj je stvar v redu in pričemo takoj s pošiljanjem lista. — Pozdrav.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba Zarje.
Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Dobro računate!

In prav izvolile so one gospodnje, ki uporabljajo kot pridatek za kavo v svojem gospodinjstvu pravega : Francka : „s kavnim milnčkom“ iz zagrebske tovarne. — Kakovost „pravega : Francka :“ se je mnoga desetletja kot najbolj ugaajoča, njegova izdatnost kot najkrepkejša izkazala.

Pozor!
Zadnji čas je
da se obnovi naročnina.

I. Jax & sin

Ljubljana
Dunajska c. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler. Vozna kolesa

Ceniki zastonj in franko.

Priporočam svojo bogato zalogo

nagrobni spomenikov

iz najraznovrstnejšega kamna. Zaloga se nahaja v moji delavnici in na dvorišču pokopališkega oskrbnistva. Istotam so na razpolago tudi cementni in kamniti nagrobni okvirji lastnega izdelka. Naročila, bodisi iz granita, sijenita, labradorja, kraškega in beljaškega marmorja itd., jako točno in z nizkimi cenami. Preskrbujem tudi slike po najnižjih cenah.

Fr. Kunovar, kamnosek

.. LJUBLJANA, novo pokopališče ..

Več čevljarских pomočnikov

se sprejme v stalno delo.

Ivan Kos

čevljarški mojster v Zagorju ob Savi.

KLOBUKE cilindre in čepice

v najnovejših fasonah in v veliki izbiri

priporoča

IVAN SOKLIČ, Ljubljana

Pod Trančo št. 2.

Največje podjetje konfek. stroke je ogromna trgovina

O. Bernatovič

Ljubljana, Mestni trg šte. 5

katera ima že začetkom sezije

nad 30.000 kom. svežega blaga

po najnižjih cenah — in to:

nad 5000 kom. najfinejših oblek za gospode
.. 2000 .. najfinejših površnikov, sport-
uili in zimskih sukenj
.. 3000 .. pelerin

nad 2000 kom. posamezn. hlače in telovnikov
.. 3000 .. oblek za dečke in otroke
.. 15000 .. najmodernejše konfekcije za
dame in deklece.

Solidna postrežba!

Priznana nizke cene!

„SLAVIJA“

VZAJEMNO ZAVAR. BANKA V PRAGI,

ki je največji slovanski zavarovalni zavod v Avstriji, se naj-
topleje priporoča ter vabi p. n. slovensko občinstvo, da sklepa
zavarovalne pogodbe, bodisi za življenje, proti požaru, proti ulomu ali pa proti razbitju stekla in
ogledal, le pri njej. — BANKA „SLAVIJA“ ima posebno ugodne pogoje in prikladne načine za
zavarovanje življenja. Njeni tarifi za preskrbljenje za starost, za slučaj smrti roditeljev, za doto
otrok, so najcenejši. Ona razdeljuje ves čist dobiček svojim članom. Banka „Slavija“ je res slo-
vanska zavarovalnica z vseskozi slovansko narodno upravo. Življenske police banke „Slavije“ so ne-
izpodbitne in nezapadljive. Gmotno podpira banka „Slavija“ narodna društva in organizacije, prispeva
k narodnim dobrotinam namenom in stremi za izboljšanje in osamosvojitvijo narodnega gospodarstva.
Ogromni rezervni fond K 54.000.000 — jamčijo za popolno varnost. Čistega dobička je do sedaj izpla-
čala svojim članom življenskega oddelka K 2.495.719—. Kapitalij in škod pa je do sedaj izplačala
K 109.356.861—. — Vsa pojasnila daje ter cenike in razkazila razpošilja drage volje in poštine prosto

GENERALNI ZASTOP „SLAVIJE“

VZAJEMNO ZAVAROVALNE BANKE V LJUBLJANI.

C. kr. državna obrtna šola v Ljubljani.

Šolsko leto 1911-12 se prične 6. novembra.

Letos se otvorijo naslednji oddelki:

- I. Delovodska šola mehanično-tehnične smeri za kovinske obrtnike. Pouk traja 2 leti.
- II. Šola za stavbne obrtnike (zidarje, kamnoseke in tesarje) s pripravljanim tečajem in dvema strokovnima tečajema. Vsak tečaj traja 5 mesecev. Dalje 3½ mesečni mojstrski kurz za zidarje, ki stoje neposredno pred skušnjo za zidarskega mojstra.
- III. Mojstrska šola za stavbno in pohistveno mizarstvo. Pouk traja 1 leto.
- IV. Šola za lesno in kameno kiparstvo s tremi letniki.
- V. Specijalni kurzi za obrtnike in sicer za prostoročno, geometrijsko in projekcijsko risanje, za strojeslovje in strojno risanje, za strokovni pouk in strokovno risanje za mizarje, za strežnike parnih kotlov, parnih strojev in za vlakovodje. Pouk traja 3—7 mesecev.
- VI. Javna risarska in modelirska šola.
- VII. Ženska obrtna šola z oddelki za perilo, za obleke in za umetno vezenje. Vsak oddelk ima 2 letnika. Poleg teh dva enoletna ateljeja za šivanje oblek in umetno vezenje.
- VIII. Strokovni kurzi za izobrazbo učiteljskega osebja na obrtno-nadaljevalnih šolah.

Sprejemni pogoji:

Za oddelke I., II., III. in V.: Dovršena ljudska šola, starost vsaj 17 let in učno iz-
pričevalo dotičnega obrta.
Za oddelke IV. in VII.: Dovršena ljudska šola in starost 14 let.
Vpisovanje se vrši zadnji teden pred pričetkom šole; za specijalne kurze se bode
čas vpisovanja pozneje naznanil.
V javno risarsko in modelirsko šolo se vpisuje vsako nedeljo do konca šolskega leta.
Natančnejša pojasnila daje podpisano ravnateljstvo.
V LJUBLJANI, 6. oktobra 1911.

C. kr. ravnateljstvo.

Delniška družba združenih pivovarn Žalec in Laški trg

Telefon šte. 168.

v Ljubljani

Telefon šte. 168.

priporoča svoje

izborna pivo v sodcih in steklenicah.

Zaloga v Spodnji Šiški.